

INFORMACJA

o posiedzeniu **Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu**

nr posiedzenia: **4**

data posiedzenia: **14 października 2020 r.**

Porządek posiedzenia:

1. Informacja Ministra Klimatu i Środowiska na temat realizacji Programu Priorytetowego pn. „Czyste powietrze” od dnia jego powstania do chwili obecnej.

Posiedzeniu przewodniczył:

przewodniczący komisji Stanisław Gawłowski.

W posiedzeniu uczestniczyli:

senatorowie członkowie komisji:

Paweł Arndt, Marcin Bosacki, Alicja Chybicka, Artur Dunin, Stanisław Gawłowski, Benjamin Godyla, Agnieszka Gorgoń-Komor, Jolanta Hibner, Danuta Jazłowiecka, Kazimierz Kleina, Magdalena Kochan, Stanisław Lamczyk, Ryszard Majer, Beata Małecka-Libera, Gabriela Morawska-Stanecka, Stanisław Ozóg, Janusz Pęcherz, Jadwiga Rotnicka, Joanna Sekuła, Ryszard Świlski, Wojciech Ziemiak,

goście, m.in.:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska:

dyrektor Departamentu Ochrony Powietrza i Polityki Miejskiej Agnieszka Sosnowska ze współpracownicą,

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej:

zastępca prezesa zarządu Paweł Mirowski ze współpracownikami,

Najwyższa Izba Kontroli:

doradca ekonomiczny Agnieszka Kołakowska,

Sejm RP:

poseł Gabriela Lenartowicz.

Ad 1.

Zastępca prezesa zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Paweł Mirowski w imieniu ministra klimatu i środowiska omówił realizację Programu Priorytetowego pn. „Czyste powietrze” od dnia jego powstania do chwili obecnej. Podkreślił, że jest to pierwszy realizowany w takiej skali program o zasięgu ogólnokrajowym. Program ten zakłada termomodernizację budynków jednorodzinnych, wymianę nieefektywnych źródeł ciepła na paliwa stałe poprzez montowanie źródeł ciepła spełniających najwyższe normy jakości, co ma docelowo wpłynąć na poprawę jakości powietrza i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. Prezes Paweł Mirowski scharakteryzował zmiany, jakie wprowadzono w nowej wersji programu („Czyste powietrze 2.0”, obowiązującej od 15 maja 2020 r.), m.in.

uproszczenie zasad przyznawania dotacji, skrócenie czasu rozpatrywania wniosków o dofinansowanie do 30 dni kalendarzowych, integrację z programem „Mój prąd”, dotacje dla osób, które wymieniły źródło ciepła wcześniej, możliwość finansowania przedsięwzięć rozpoczętych i zakończonych, powiązanie poziomu dotacji z efektem ekologicznym – premiowane są inwestycje bezemisyjne. Podnieść efektywność realizacji programu „Czyste powietrze” mają również zmiany legislacyjne prowadzone w ramach ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz niektórych innych ustaw.

Do kluczowych rozwiązań wprowadzanych tą ustawą należy m.in. włączenie sektora bankowego do programu oraz utworzenie Ekologicznego Funduszu Poręczeń i Gwarancji w celu wsparcia beneficjentów w zakresie możliwości pozyskania kredytów udzielanych przez banki na realizację przedsięwzięć proekologicznych, wsparcie samorządów gminnych w przedsięwzięciach poprawiających stan techniczny budynków jednorodzinnych oraz zwiększenie efektów działań wspierających przedsięwzięcia niskoemisyjne w budynkach jednorodzinnych, usprawnienie instrumentu na rzecz termomodernizacji oraz wymiany nieekologicznych źródeł ciepła (program „Stop smog” adresowany do mieszkańców gmin najuboższych energetycznie). Kolejnym komponentem ustawy są przepisy o utworzeniu centralnej ewidencji emisyjności budynków, która będzie zawierała kluczowe informacje na temat źródeł emisji w sektorze bytowo-komunalnym.

W Ministerstwie Klimatu i Środowiska, NFOŚiGW oraz WFOŚiGW dostrzeżono problem braku instrumentu wsparcia wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, w których wydzielono więcej niż dwa lokale mieszkalne. Obecnie zostały podjęte działania mające umożliwić osobom zamieszkującym lokale w zabudowie wielorodzinnej skorzystanie z rozwiązań oferowanych w programie.

Na prośbę przewodniczącego komisji Stanisława Gawłowskiego poseł Gabriela Lenartowicz przedstawiła swoje uwagi do programu „Czyste powietrze”. Zdaniem poseł Gabrieli Lenartowicz obecna forma programu „Czyste powietrze” i tempo kontraktowania wypłaty środków są niesatysfakcjonujące, chociaż w drugim roku działania programu to tempo wzrosło. Poseł Lenartowicz wyraziła obawę, że skutki programów „Mój prąd” i „Stop smog” nie będą zbyt duże, ale pozytywnie oceniła działanie ulgi podatkowej (wspólnie z programem „Stop smog” wchodzi ona w skład szerszej rozumianego programu „Czyste powietrze”), którą postrzega jako instrument bardzo dobry i przyjazny, będący w istocie dotacją samorządów dla obywateli. Za zasadniczy mankament programu „Czyste powietrze” poseł Lenartowicz uznała brak jego podstaw prawnych w prawie powszechnym, które są niezbędne do wieloletniego prognozowania walki ze smogiem i uzyskania jakości powietrza zgodnej z zaleceniami dyrektywy CAFE czy standardami WHO. Jak uważa Gabriela Lenartowicz, program „Czyste powietrze” to narzędzie rozproszone i obciążone dużą dozą niepewności. W ocenie poseł Lenartowicz twórcy programu „Czyste powietrze” zlekceważyli zalecenia ekspertów Banku Światowego, takie jak decentralizacja, zaangażowanie samorządów, wdrożenie banków do redystrybucji środków zwrotnych, wyłączenie węgla na prośbę Komisji Europejskiej i Banku Światowego, licząc się z perspektywą utraty dotacji unijnych z funduszy strukturalnych. Zdaniem poseł Gabrieli Lenartowicz rozwiązania muszą być systemowe i mieć charakter obszarowy oraz afirmacyjny, zachęcający obywateli do dbania o środowisko. Poseł wyraziła nadzieję, że pochylenie się jeszcze raz nad wdrożeniem nowych rozwiązań pozwoliłoby na skorzystanie ze środków unijnych. Nowa regulacja powinna mieć formę ustawy. Kluczową rolę winny odegrać władze gminy, które opracowywałyby strategię i taktykę walki z zanieczyszczeniem powietrza oraz zbiorczo przekazywały wnioski obywateli do WFOŚiGW, co spowodowałoby rozwiązanie problemu z oceną wniosków i ich redystrybucją. Gabriela Lenartowicz zaapelowała o współpracę ponad podziałami politycznymi i zadbanie o to, by tak zoptymalizować wydatki, aby końcowy efekt osiągnąć przy możliwie najniższych kosztach.

Nad informacją przedstawioną przez prezesa Pawła Mirowskiego i opinią poseł Gabrieli Lenartowicz przeprowadzono dyskusję. W dyskusji wzięli udział senatorowie oraz prezes Paweł Mirowski. Poruszono m.in. kwestie sposobu zbierania danych statystycznych przedstawionych w prezentowanej informacji, a dotyczących poziomu emisji pyłów, przyjętej

metodyki ich opracowywania i uśredniania, kluczowej roli gmin, które powinny kreować swoją politykę w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu i ochrony zdrowia, otrzymując od rządu wsparcie finansowe, w tym dodatkowe nagrody za sprawne działanie w walce z zanieczyszczeniem powietrza. Senatorowie wyrazili wątpliwość, czy możliwe będzie osiągnięcie efektu w krótkim czasie bez uwzględnienia domów wielorodzinnych, nie tylko popegeerowskich, ale również tych usytuowanych na miejskich starówkach. Zauważono, że potrzebne jest również udzielenie technicznej pomocy rodzinom, które nie zawsze umieją wykorzystać dofinansowanie, jakie jest proponowane w ramach programów antysmogowych. Zostały też podane przykłady dobrych praktyk, takie jak pilotażowy program przeprowadzony w gminie Zabierzów czy program „Kawka 2” realizowany we Wrocławiu. Zwrócono uwagę na wpływ smogu na wzrost zachorowalności i umieralności Polaków, szczególnie w okresie pandemii. Została wskazana potrzeba wdrażania rozwiązań promujących zachowania proekologiczne dostępne dla każdego obywatela, który powinien odczuć, że wpływają one korzystnie na jego rodzinę i jej dochody. Pozytywnie oceniono uproszczenie dokumentów składanych w ramach programu „Czyste powietrze”. Odnotowano brak w prezentowanym przez prezesa materiale szczegółowych informacji o uldze termomodernizacyjnej oraz wysokości budżetu programu „Czyste powietrze” na rok 2021. Zauważono brak mocniejszego umocowania prawnego programu. Omówiono kwestię finansowania programu „Czyste powietrze” ze środków unijnych, w tym związanych z Zielonym Ładem Europejskim. Przewodniczący komisji Stanisław Gawłowski zapowiedział podjęcie działań mających na celu przygotowanie ustawy wspierającej ministra klimatu i środowiska oraz zarząd NFOŚiGW w działaniach na rzecz walki o czyste powietrze. Prezes Paweł Mirowski zaapelował, aby środki samorządowe przeznaczane na walkę ze skutkami niskiej emisji były angażowane w programy proponowane przez rząd i być może przekazywane np. jako wkład własny dla mieszkańców na realizację zadań zgodnych z programem „Czyste powietrze” czy programem „Stop smog”, tak aby nie dochodziło do „kanibalizmu” między programami.